

Datum
2017-08-14

Diariernr
2017-02848

Ert diariernr
A2017/00711/ARM

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss av betänkandet Ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö (SOU 2017:28)

Sammanfattning

Vinnova ställer sig positiv till att sammanställa och nyttiggöra kunskap inom arbetsmiljöområdet.

Vinnova instämmer i utredningens konstaterande att en god arbetsmiljö är positiv för individer, företag, den samlade produktionen och samhället i stort. Innovation kommer från individer och organisationer, och en bra arbetsmiljö är oftast en viktig grundförutsättning för detta. Därför välkomnar Vinnova ett förslag om att öka nyttiggörandet av kunskapen som finns inom arbetsmiljöområdet. Vi delar dock inte utredningens förslag i helhet om hur detta bör göras. Vinnova förordar ett mer interaktivt och inkluderande arbetssätt än vad utredningen föreslår.

Vinnova lämnar synpunkter på förslagen för att bidra till att centrumet, om förslaget realiserar, ska kunna skapa så bra förutsättningar som möjligt för att Sverige ska kunna fortsätta ha ett hållbart arbetsliv.

Vinnova ställer sig neutral till placeringen av ett centrum.

Vinnova ställer sig neutral till centrumets placering, men vill betona vikten av att den värdorganisation som utses får tillräckliga möjligheter att samverka med andra och utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Samverkan bör ske med många parter. Ett exempel på en aktör man borde undersöka möjligheter att samverka och samordna sin verksamhet med utifrån utredningens förslag är den nya Jämställdhetsmyndigheten som startar 1 januari 2018 i Göteborg.

Vinnova ställer sig neutral till uppdraget att utvärdera och analysera arbetsmiljöpolitiken.

Vinnova ställer sig neutral till uppdraget att utvärdera och analysera arbetsmiljöpolitiken och har förståelse för att denna funktion behöver ha distans till de myndigheter som utför regeringens arbetsmiljöpolitik.

Vinnova ser gärna att extra fokus läggs på nyttiggörande och spridning, gärna med innovativa metoder.

Vinnova uppfattar att utredningen förespråkar insatser för spridning där en sändare ska tillgängliggöra kunskap för en målgrupp. Det innebär inte att kunskapen per automatik omsätts och kommer till nytta. Vinnova anser att nyttiggörandet är mycket viktigt när framtidens arbetsplatser utvecklas. Det är bra att forska om, men dagens utmaningar kräver också att det satsas på forskning och utveckling för att hitta lösningar på kända problem. Detta för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för en god arbetsmiljö på framtidens arbetsplatser.

Vinnova ställer sig kritisk till förslaget till finansiering och avsaknaden av konsekvensbeskrivning för Vinnovas verksamhet.

Vinnova bidrar genom sin finansiering av FoU till ett hållbart arbetsliv och önskar fortsätta med detta. Vinnova vänder sig dock emot utredningens förslag till finansiering av centrumet samt avsaknaden av beskrivning av konsekvenser för befintlig verksamhet. Oklarheten är stor beträffande vilka arbetsuppgifter utredningen anser att centrumet bör överta från Vinnova, om några.

Med det presenterade förslaget finns en risk att det tas pengar från FoU-finansiering för att sammanställa annan FoU. Vinnovas bedömning är att det inte räcker med kunskapssammanställning, utan att lärande i arbetslivet är en viktig del av nyttiggörandet, som i sin tur är en förutsättning för att uppnå effekter. Det är också därför Vinnova har genomfört satsningar inom tex forskarstödda lärande nätverk, ansvarsfullt ledarskap och projekt som Flaggskeppsfabriken där flera av arbetsmarknadens parter deltog.

Utredningen gör bedömningen att satsningen på ett centrum leder till bättre arbetsmiljö och ett mer hållbart arbetsliv. Vinnova vill här uppmärksamma att om avsikten är att omfördela och satsa mer på kunskapssammanställning och mindre på tillämpning så riskerar dessa effekter att utebli.

Vinnova anser att det hade varit bra med tydligare definitioner, beskrivningar och jämförelser för en mer tydlig bild av förslag och konsekvenser.

Utredningen är lång och omfattande, men utelämnar vissa viktiga definitioner, beskrivningar och jämförelser. Tex gällande avgränsningar så anges att det ska finnas ett särskilt fokus på kvinnodominerande branscher, dock är det inte tydligt beskrivet vad detta innebär och vad som då väljs bort. Det kan uppfattas som att man utan avgränsningar riskerar att fokusera på allt.

Utredningen tar kortfattat upp vad man menar med begreppen arbetsmiljö och arbetsliv och säger bland annat att det ena begreppet i olika perioder har inrymt det andra. Då Vinnova har ett särskilt uppdrag kring arbetsliv och då det finns många olika definitioner av begreppen hade det varit fördelaktigt om begreppen hade tydliggjorts med en definition för utredningen. Detta för att sätta det i relation till Vinnovas eget uppdrag då detta inte tas upp i någon större utsträckning.

Avsnitt 3 "Överväganden kring placering av arbetsmiljöcentrum"

Utredningens bedömning: Efter att ha övervägt för- och nackdelar med olika befintliga myndigheter och befintliga lärosäten för placering av arbetsmiljöcentrum finner utredningen att det är svårt att, inom ramen för direktiven, finna en befintlig myndighet att placera arbetsmiljöcentrum på. Däremot kan Stockholms universitet vara ett lämpligt lärosäte för placering av den nya organisationen.

Vinnova ställer sig neutral till placeringen av ett centrum.

Avseende verksamhetens placering görs det en större genomgång av olika myndigheters lämplighet att ha värskapet för centrumet. Dock saknas denna genomgång för olika lärosäten. Istället byggs argumentationen på att verksamheten bör placeras i Stockholm och då är SU enligt utredningen det bästa valet. Ett alternativ kan vara ett distribuerat centrum där den sammanhållande delen placeras i Stockholm, medan vissa delar av verksamheten genomförs ute i landet på andra lärosäten. Detta skulle kunna förstärka arbetet med arbetsmiljöutmaningarna som är geografiskt knutna till andra orter än Stockholm, liksom den forskning som bedrivs på andra lärosäten. Detta bör övervägas om ett centrum startas.

Man anger tillgången till vetenskaplig kompetens som ett argument för att placera centrumet på SU. Givet tanken att centrumet ska vara fristående uppstår följdfrågan hur man kan samverka med resterande delar av universitetet utan att förfördela Stockholms universitet.

Avsnitt 4. "Arbetsmiljöcentrum inrättas på Stockholms universitet eller som en ny myndighet"

Utredningens förslag: Utredningens ena förslag är att ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö och dess verksamhet placeras på Stockholms universitet som en särskild inrättning med egen instruktion. Utredningens andra förslag är att en ny myndighet inrättas för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö. Myndigheten inrättas som en enrådsmyndighet som leds av en generaldirektör. Myndigheten placeras i Stockholm och får namnet Nationellt arbetsmiljöcentrum.

Se tidigare avsnitt.

Avsnitt 5. "Verksamheten vid nationellt arbetsmiljöcentrum"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum ska ha ett löpande bevakningsuppdrag för kunskapsutveckling inom området arbetsmiljö. Detta omfattar att bevaka forskning och debatt både nationellt och internationellt, samt andra myndigheters och organisationers rapportering. Arbetsmiljöcentrum ska genomföra analyser och utvärderingar av arbetsmiljöpolitiken och samla in och sprida forskningsbaserad kunskap om arbetsmiljö i samverkan med bland andra forskningsråden. Särskild tyngdpunkt ska ligga på arbetsmiljön i kvinnodominerade branscher och

arbetsplatser. Arbetsmiljöcentrum ska arbeta med statistik och bidra till utvecklingen av indikatorer och datamaterial inom arbetsmiljöområdet, men inte vara statistikproducerande. Arbetsmiljöcentrum ska också stärka Sveriges internationella engagemang i arbetsmiljöfrågor.

Vinnova ställer sig neutral till förslaget.

Avsnitt 5.2. "Arbetsmiljöcentrum ska utvärdera och analysera arbetsmiljöpolitiken"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum ska, på uppdrag av regeringen och på eget initiativ, bedriva utvärdering av den förda arbetsmiljöpolitiken, genomföra andra kvantitativa och kvalitativa analyser, utveckla och anpassa lämpliga utvärderingsmetoder, samt samverka med andra myndigheter.

Vinnova ställer sig neutral till uppdraget att utvärdera och analysera arbetsmiljöpolitiken men har förståelse för att denna funktion behöver ha distans till de myndigheter som utför regeringens arbetsmiljöpolitik.

Det är förståeligt att det kan bli visst överlapp mellan tex centrumet och Arbetsmiljöverket när det gäller utvärdering. Det bör vara av yttersta vikt att se över hur de olika parterna kan samverka för att på bästa sätt hushålla med de anslag som respektive myndighet/organisation har.

Avsnitt 5.3. "Arbetsmiljöcentrum ska arbeta med statistik och utveckla datamaterial"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum ska arbeta med statistik och utveckla datamaterial som omfattar indikatorer, survey-undersökningar och databaser av nationellt intresse. För att kunna utföra dessa uppdrag behöver arbetsmiljöcentrum god tillgång till olika typer av statistik och datauppgifter, inklusive data med personuppgifter. Arbetsmiljöcentrum ska ta över ansvaret för driften och utvecklingen av den vibrationsdatabas som finns vid Umeå universitet.

Vinnova uppmuntrar till att aktivt arbeta för öppna data vilket i förlängningen kan leda till innovation. Vinnova vill uppmärksamma att det vid starten av en verksamhet finns stora möjligheter att bygga en infrastruktur för att möjliggöra öppna data.

Avsnitt 5.4. "Arbetsmiljöcentrum ska sammanställa och sprida forskningsbaserad kunskap"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum ska sammanställa och tillgängliggöra forskningsbaserad kunskap samt kommunicera denna på ett målgruppsanpassat sätt för att nå ut som stöd i det praktiska arbetsmiljöarbetet ute på arbetsplatserna. Ansvaret för skriftserien Arbete och hälsa överförs till arbetsmiljöcentrum.

Arbetsmiljöverkets nationella funktion för kunskapsområdet arbetsliv och arbetsmiljö övertas av arbetsmiljöcentrum.

Vinnova uppmuntrar till att arbeta aktivt med de olika målgruppernas behov, krav och förväntningar.

Utredningen anger att det genom kunskapssammanställningarna ges bättre förutsättningar att hitta kunskap som är anpassad efter olika målgruppers behov. För att uppnå verklig skillnad och positiva effekter i arbetslivet krävs det att man arbetar interaktivt med de tänkta målgrupperna och inte enbart med spridning genom att sammanställa och tillgängliggöra kunskap. Det krävs att man för en diskussion med respektive målgrupp om deras krav, behov och förväntningar. Dessa bör därefter balanseras mot andra målgrupper. Det är viktigt att uppmärksamma att kunskapsspridning är interaktiv och inte går att förenkla till en linjär process där det räcker att kunskapen finns tillgänglig. Det krävs att kunskap används för att den ska komma till nytta.

Avsnitt 5.5. "Arbetsmiljöcentrum ska ha en biblioteksfunktion"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum etablerar en bibliotekstjänst och tar över ansvaret för litteraturlöslagen Nya Arblin.

Vinnova ställer sig neutral till förslaget.

Bibliotekens roll förändras och förutom att man tillgängliggör explicit kunskap i form av böcker, behöver man beakta att man idag arbetar med andra informationskanaler och med att aktivt digitalisera och utveckla sin verksamhet.

Avsnitt 5.6. "Arbetsmiljöcentrum ska kartlägga arbetsmiljön"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum får ett löpande uppdrag att bevaka kunskapsutvecklingen inom området arbetsmiljö inklusive forskning, debatt, myndigheters och organisationers rapportering och fakta. Särskild tyngdpunkt ska ligga på arbetsmiljön på kvinnodominerade arbetsplatser och branscher. Uppdraget innefattar att:

- *sammanställa och analysera statistik i syfte att kartlägga arbetsmiljön*
- *göra resultaten tillgängliga på ett målgruppsanpassat sätt genom rapporter och sammanställningar*
- *se över möjligheterna att på sikt förbättra tillgången till data som på olika sätt mäter arbetsmiljön*

Vinnova ställer sig neutral till förslaget.

Se tidigare avsnitt

Avsnitt 5.7. "Arbetsmiljöcentrum ska främja att kunskap kommer till användning"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum ska främja nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap genom att utveckla och tillgängliggöra evidensbaserade riktlinjer, verktyg och vägledning inom särskilt prioriterade områden. Arbetsmiljöcentrum tar över ansvaret för spridning och utveckling av evidensbaserade riktlinjer för företagshälsovården.

Vinnova anser att ett större fokus bör läggas på nyttiggörande och spridning än i förslaget och gärna med innovativa metoder.

Utredningen beskriver en del om uppdraget för spridning och nyttiggörande men det klargörs inte vilka som är de specifika målgrupperna och vilka särskilda behov, krav och förväntningar dessa grupper har. Spridning och nyttiggörande beskrivs som ganska okomplicerat där kommunikation är det främsta och i många fall enda sättet. I beskrivningen av den framtida verksamheten lyfts: sammanställa och sprida skrifter, sammanställa statistik och samordna/utveckla nationella databaser. Avseende kompetensbehov anges att centrumet behöver kommunikatör, WEB-redaktör, bibliotekskompetens och liknande. Ovanstående väcker frågetecken kring vad som avses med spridning och nyttiggörande. Innebär det enbart sammanställning av explicit kunskap eller även tillämpning? Det vore olyckligt om spridning och nyttiggörande anses vara en linjär praktik där det finns en sändare och en mottagare, där forskningsresultat omarbetas till målgruppsanpassad kunskap som sedan enkelt omsätts i praktiken. Här bör man vara vaksam så att momentet av nyttiggörande inte underskattas.

Det diskuteras väldigt lite vad som ska spridas och nyttiggöras. Skillnaden är stor mellan att sprida t.ex. gränsvärden för vissa kemikalier på en arbetsplats, mot att med stöd i forskning utveckla och nyttiggöra verksamhetsstöd och verktyg för att skapa organisatoriska förutsättningar för en god arbetsmiljö (kultur, struktur och processer).

Sannolikt kommer man behöva samverka med flera aktörer – inte enbart med kommunikationsavdelningar. Samverkan kommer troligen även krävas kring insatsformer och insatser som i större utsträckning är "systemförändrande". Organisatoriska innovationer är svåra att sprida och nyttiggöra enbart med publikationer eller kunskapsunderlag i form av statistik. Frågan är hur centrumet ska hantera detta nyttiggörande?

Det anges att centrumet inte ska ersätta de aktörer som idag utvecklar praktiska verktyg för arbetsmiljöarbete, utan komplettera dessa. Vinnova vill uppmärksamma att det är viktigt att se över vilka delar som ska kompletteras och hur förutsättningar skapas för privata och ideella organisationer att fortsätta arbeta med och utveckla de praktiska verktygen.

Avsnitt 5.8. "Arbetsmiljöcentrum ska kommunicera forskningsbaserad kunskap och analys"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum bygger upp en stark och innovativ kommunikationsverksamhet som tillsammans med organisationens analytiker och i dialog med målgrupperna och andra kunskapskommunicerande organisationer skapar en kunskapsresurs av hög kvalitet med stort förtroende bland såväl producenter som användare av kunskapen. Kommunikationsverksamheten ska bedrivas i samverkan med forskningsråden om hur resultaten från den forskningen som de finansieras ska kommuniceras. Målen för arbetsmiljöcentrums kommunikationsverksamhet ska vara att:

- tillgängliggöra forskningsbaserad kunskap i målgruppsanpassade former av kunskapssammanställningar, rapporter, tidskrifter, verktyg med mera som producerats av arbetsmiljöcentrum och andra nationella och internationella aktörer
- förmedla forskningsbaserad kunskap av hög vetenskaplig kvalitet till arbetsmiljöcentrums olika målgrupper
- bidra till nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap i det praktiska arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna
- underlätta för användare att hitta den forskningsbaserade kunskap de söker och behöver

Vinnova ställer sig positiv till förslaget att kommunicera forskningsbaserad kunskap och analys.

Centrumet förutsätts målgruppsanpassa sin verksamhet men specificering eller exemplifiering av de olika målgrupperna saknas. Utredningen beskriver att det inte handlar om enskilda parter behov eller enskilda forskningsmiljöers intresse, vilket föranleder frågan vems behov det handlar om?

Det anges att centrumet ska ha en innovativ kommunikationsverksamhet som ska samverka med forskningsråden om hur resultaten från den forskning som finansierats ska kommuniceras. Hur detta ska genomföras anges inte, men är avgörande för hur man ska lyckas med samverkan.

Avsnitt 5.9. "Arbetsmiljöcentrum ska bidra till stärkt svenskt engagemang i det internationella arbetsmiljösamarbetet"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum blir nationell kontaktpunkt i frågor rörande kunskap om och utvärdering av arbetsmiljön. Arbetsmiljöcentrum ska bidra till att svenska aktörer får en bättre bild av vad som sker på internationellt plan och underlätta för internationella aktörer att få information om Sverige och komma i kontakt med andra svenska aktörer. Utredningen föreslår att arbetsmiljöcentrum:

- får en representant i nordiska arbetsmiljöutskottet
- tar över svenska representationen i NIVA:s styrelse, Perosh

och Baltic Sea Network on Occupational Health and Safety

- samarbetar med Eurofound, regeringens ledamöter i Eurofound's styrelse och Eurofound's svenska korrespondent samt på sikt tar över rollen som korrespondent för Sverige
- samarbetar med EU-OSHA, delar rollen som svensk kontaktpunkt med Arbetsmiljöverket samt blir en av de två representanterna för Sverige i EU-OSHA:s styrelse
- får en representant i svenska ILO-kommittén som ledamot eller expert och bistår med expertstöd i arbetsmiljöfrågor till regeringen och Sida i frågor som rör ILO, WHO och utvecklingsfrågor som inbegriper arbetsmiljön

Vinnova ställer sig positiv till internationell uppkoppling.

Vinnovas förhoppning avseende att stärka Sveriges internationella engagemang i arbetsmiljöfrågor är att centrumet utöver egen uppkoppling, tillser att andra parter kopplar upp sig mer.

Avsnitt 6. "Arbetsmiljöcentrums finansiering"

Utredningens förslag: Arbetsmiljöcentrum finansieras via neddragningar av följande anslag (mnkr):

	2018	2019	2020
<i>UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</i>			
<i>Anslaget 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd forskning</i>	10	20	30
<i>UO 10 Ekonomisk ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning</i>			
<i>Anslaget 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen</i>	1,5	2,5	2,5
<i>UO 14 Arbetsmarknad och arbetsliv</i>			
<i>Anslaget 2:1 Arbetsmiljöverket förvaltningskostnader</i>	2	5	5
<i>UO 24 Näringsliv</i>			
<i>Anslaget 1:1 Verket för innovationssystem</i>	1,5	7,5	7,5
<i>Summa</i>	15	35	45

Vinnova ställer sig kritisk till förslaget till finansiering och avsaknaden av konsekvensbeskrivning för Vinnovas verksamhet.

Det finns oklarheter kring utredningens förslag till finansiering. I tabellen på s.151 föreslås en neddragning av Vinnovas bidrag för verksamhetskostnader med 1,5 miljoner kronor 2018 samt 7,5 miljoner för respektive år 2019 och 2020. Detta motsvarar i förlängningen 8-10 tjänster på Vinnova. På s.154 anges 5 miljoner för 2019 och sedan 6 miljoner fr o m 2020 vilket ökar otydligheten. Ingenstans anges vilka tjänster som överlappar eller vilken del av verksamheten

Datum
2017-08-14

Diariernr
2017-02848

Ert diariernr
A2017/00711/ARM

det rör sig om. Detta trots att minskningen årsvis motsvarar 10, 22 och 17% av finansieringen av centrumet.

På s.13 står det i direkt anslutning till finansieringsfrågan att ”Utredningens bedömning är att satsningen ger en utväxling som via positiva påverkans effekter leder till bättre arbetsmiljö och ett mer hållbart arbetsliv.” Viktiga och intressanta frågor för framtiden är på vilket sätt som det faktiska utfallet kommer att utvärderas, av vem, och när.

Idag finansierar Vinnova forskning och utveckling inom arbetslivsområdet med omkring 150 miljoner, vilket har förmedlats till utredningen. Vinnova anser det orimligt att utan en faktisk konsekvensbeskrivning omfördela anslagen enligt det givna förslaget.

I detta ärende har generaldirektör Charlotte Brogren beslutat. Peter Lindelöf har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Cassandra Marshall deltagit.

Charlotte Brogren